

та Церквою. Вони довели, що можуть співпрацювати задля творення вільної Польщі починаючи від діалогу на шпальтах газети «Тигоднік Повшехні» і до проведення спільних акцій. Суть цієї співпраці можна звести до тези А. Міхніка про безмежну довіру до Папи, і відповіді останнього: «Я говорю до вас і за вас» [5, с.396].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волобуев В. Политическая оппозиция в Польше. 1956–1976. М.: Институт славяноведения, 2009. 240 с.
2. Фрішке А. Пристосування і опір: Дослідження з історії Польщі 1945–1980 років. К.: Дух і Літера, 2017. 456 с.
3. Секо Я. Ревізіонізм середини 1950-х рр. у країнах Східної Європи // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. У трьох частинах. – Тернопіль: ТНПУ, 2014. Вип. 1. Ч. 1. С. 151–156.
4. Секо Я. Польський ревізіонізм на тлі інтелектуального портрета Адама Міхніка // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. У трьох частинах. Тернопіль: ТНПУ, 2018. Вип. 1. Ч. 2. С. 29–39.
5. Міхнік А., Тішнер Ю., Жаковський Я. Розмови між паном і панотцем. К.: Дух і Літера, 2013. 624с.
6. Michnik A. Kościół. Lewica. Dialog, AGORA 2009, 302 с.
7. Cywiński B. Rodowody niepokornych. Paris, 1985. S. 199—200, 382—383
8. Michnik A. W cieniu totalitaryzmu. Nr 1, Agora 2019. 624s.
9. Michnik A., Cave J. Letters from Freedom: Post-Cold War Realities and Perspectives — University of California Press — 1998 — 346p.

*Богайчук Наталія
Науковий керівник – проф. Алексієвець Леся*

ЖІНОЧИЙ РУХ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ (1919–1939)

Жіночий рух міжвоєнного періоду 1919-1930-х років на теренах Західної України відзначився успішною активністю українок у сфері суспільно-політичного життя краю. Починаючи з середини ХІХ ст. та надалі, значний вплив на розвиток українського жіночого руху мали західноєвропейські процеси, особливо, міжнародна суспільна думка про роль та місце жінок у національно-політичному житті в напрямку їх рівноправності й права на утворення самостійних громадських об'єднань. Жіночий активізм у Східній Галичині мав і свої специфічні особливості, які, в першу чергу, були обумовлені бездержавним статусом українців. Цей чинник мав визначальний вплив на формування міцного зв'язку між жіночим рухом і національно-визвольними зусиллями. Діяльність організацій жіноцтва, впливаючи на всі сфери українського буття, стала дієвим чинником соціальних трансформацій того часу.

Метою статті є аналіз жіночого руху у Східній Галичині, як невід'ємної складової українського суспільно-політичного життя у 1919-1939 роках.

Серед вітчизняних дослідників, котрі займалися ґрунтовним вивченням даної проблематики, необхідно назвати М. Богачевську-Хом'як [1], О. Маланчук-Рибак [6], М. Дядюк [3] та інші.

З початком нового, повоєнного етапу розвитку країн Центрально-Східної Європи, український жіночий рух входить у нову фазу, проявляючи активність практично у всіх сферах суспільного життя.

У міжвоєнний період правове становище жінок у Східній Галичині було визначене положеннями Конституції Польщі 1921 року. Для всіх громадян задекларовані рівні політичні права, що обумовлювало здобуття жіноцтвом права голосу. Тому, в цей період, українки докладали всіх зусиль, щоб якомога ефективніше використати надані чинною правовою системою гарантії жіночої рівноправності в суспільстві.

Активістки західноукраїнських теренів відштовхувались від досвіду довоєнного жіночого руху, який передовсім асоціювався з іменем Наталії Кобринської й першими жіночими організаційними структурами, які виникли в Австро-Угорській імперії у 1880-1890-х роках. На теренах Галичини функціонувала низка жіночих організацій: Жіноча кооператива «Труд»; «Українське народне мистецтво»; «Жіноча громада»; товариство «Українська

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

захоронка»; кружок «Рідної школи» ім. Ганни Барвінок; «Порадня матерей» (філія Товариства охорони дітей і опіки над молоддю); Марійське товариство (у Львові існували також інші католицькі жіночі організації) та багато інших. Критично осмислюючи відсутність власної цілісної організації під час визвольних змагань, українки визнали за необхідне розпочати формування у 1917 році організаційної основи руху – жіночого товариства «Союз українок» (СУ). Організаційним зародком СУ стали різні жіночих товариства, розкидані по всій Галичині [3].

Товариство «Союз Українок» значно відрізнялося серед існуючих жіночих організацій і претендувало на особливу роль у суспільстві, саме тому на Всеукраїнському жіночому з'їзді у Львові 22-23 січня 1921 р., СУ задекларував себе як федерацію всіх жіночих товариств краю. Найважливішим результатом цього з'їзду стало організаційне оформлення «Союзу українок».

У 1921 р. організація включала 14 філій та 11 гуртків, а вже у 1939 р. – відповідно 82 і 1022. Чисельність СУ протягом 1921-1939 рр. зросла до 60 тисяч осіб. Відповідальність за організацію жіноцтва, вдосконалення головних принципів управління, норм, кадрової політики тощо, несли очільниці жіночого руху. Першою головою СУ стала Катря Гриневич (1921-1923), надалі організацію очолювали: М. Білецька (1924-1925), О. Федак-Шепарович (1925-1926), Донцова (1926-1927), І. Вітковицька (1927-1928). Упродовж 1928-1939 рр. безсумнівною лідеркою СУ була Мілена Рудницька [3]. «Союз Українок» відіграв надзвичайно важливу роль у процесі інституалізації східногалицьких українських жіночих товариств, виробивши оптимальну організаційну будову: місцеві гуртки, відділення й головну управу.

Діяльність СУ базувалася на виключно демократичних принципах, включаючи в свої ряди представниць усіх верств населення. Марта Богачевська-Хомяк окреслює «Союз Українок», як «унікальну модель громадської організації бездержавного суспільства». У своїй книзі «Білим по білому: Жінки в громадському житті України, 1884 –1939.», аналізуючи діяльність українських жіночих організацій, дослідниця зазначає, що в ній майже не відбилися феміністичні гасла, і це було не випадково, адже фемінізм поширений тільки у демократичних суспільствах, де забезпечено права і свободи людини. Українок же мало обходила безпосередня ліквідація статевого приниження. Вони розглядали як головне поле своєї діяльності боротьбу за національні та соціальні права всього народу і вважали, що здобуття їх забезпечить й жіночу емансипацію [1].

Визначальними напрямками діяльності СУ у міжвоєнний період, були: культурно-просвітницький, релігійно-моральний, освітній, господарсько-економічний, суспільно-політичний. Однак, найважливішим вважається саме суспільно-політичний напрямок, де багато уваги приділялося домінуванню національної ідеї, як основної у всіх видах діяльності.

Проникнення жіночої спільноти у систему українських суспільно-політичних процесів першої половини ХХ ст. відбувалося в складних умовах, на «спірній» території Галичини, яка була неоднорідною за національним складом населення, що виявлялося у протистоянні з польським урядом та різних формах взаємодії з національними політичними течіями, різними за орієнтацією партійними структурами тощо [3].

Незважаючи на всілякі обмеження з боку поляків (польська влада двічі (1929 і 1938 рр.) забороняла в Галичині діяльність Союзу українок., і в обох випадках українській громадськості у судовому порядку вдалось оскаржити це рішення), організоване українське жіноцтво Східної Галичини використовувало різні форми і методи громадської діяльності та впливу на соціально-політичне життя. Найпоширенішими були: віча, заклики й звернення, видання агітаційної літератури про значення виборів, роз'яснення виборчих законів, прав жінок, виступи з різноманітними рефератами, таємні наради, пов'язані з виборами, підготовка обіжників для філій і гуртків, проведення дискусій у передвиборчих акціях, а також засоби масової інформації як сили, впливової на суспільну думку [2].

Вагоме місце в діяльності українських жіночих організацій Східної Галичини займали жіночі видання, які мали на меті посилення національної самосвідомості жіноцтва. У міжвоєнний період лише у Львові виходили такі часописи для жінок, як: "Жіночий вістник" (1922), "Жіночий голос" (1931-1939), "Жінка" (1935-1939), "Громадянка" (1938), "Світ українки" (1938), "Українка" (1938-1939) та ін. У міжвоєнний період досліджуваний період українські жіночі організації видавали понад 20 часописів [4]. Окреслені видання мали значний

вплив на піднесення національно-політичної самосвідомості жінок-галичанок і етнічне самозбереження українців Східної Галичини.

Важливу роль у суспільно-політичній діяльності українок відіграв міжнародний досвід та співпраця із впливовою організацією «Міжнародний жіночий союз». Приймаючи участь у повоєнних конгресах, які проводив «Міжнародний жіночий союз», у Римі (1923) та Парижі (1926), українки отримали можливість перейняти досвід західноєвропейського жіноцтва у таких важливих питаннях, як принципи залучення до політичних партій та форми використання виборчого права.

Великим досягненням організації українського жіноцтва стала участь у державних органах Польщі шляхом прилучення до виборчих кампаній і праці у польському парламенті. Впродовж 1919-1939 рр. у парламенті Польщі працювало до 50 жінок, із них двоє українок Східної Галичини – Мілена Рудницька (у польському сеймі) та Олена Кисілевська (у сенаті) [5].

Успішна тактика "Союзу українок" у період виборів 1928 і 1930 рр. надала можливість українкам (членам парламенту) на засіданнях сейму і сенату акцентувати увагу на важливих питаннях політичного, економічного та культурного життя української спільноти. Обрання М. Рудницької та О. Кисілевської до польського сейму і сенату підтвердило зростання впливу українського жіночого руху в Східній Галичині на національно-політичне життя загальної спільноти українців. Захист українських національних інтересів – було визначальною метою українок у парламентській діяльності Польщі та на міжнародній арені.

Громадська активність українського жіноцтва щодо консолідації національно-політичних сил відбувалася також шляхом співпраці з українськими політичними партіями та суспільними організаціями. Важливо, що в усіх напрямках їх громадсько-політичної діяльності переважали загальнонаціональні інтереси. Жінки були залучені майже до всіх національних партій, які діяли у Східній Галичині (УНДО, УСРП та ін.). Міцна співпраця жіноцтва відбувалася із такими громадськими інституціями, як: "Просвіта", "Рідна школа", "Сільський господар", "Сокіл", "Січ", "Пласт" та інших [2]. Беручи участь у громадських організаціях український жіночий рух залучався до вирішення нагальних соціально-політичних питань. Та, попри безпосередню взаємодію з українськими політичними партіями й суспільними організаціями, важливим є той факт, що українські жіночі організації залишалися самостійними впливовими суспільними чинниками.

Виявом сили українського жіночого руху став перший жіночий Конгрес у Станіславі, скликаний у 1934 р. з ініціативи «Союзу українок». Участь у ньому взяли представниці жіночих організацій з усіх українських земель поза УСРП і з еміграції, які «підкреслили своє прагнення до єдності українок». Було висловлено пропозицію про створення загальноукраїнського об'єднання жіночих організацій у Світовому Союзі українок із центром у Львові [2].

Таким чином, жіночий рух на теренах Східної Галичини у 1919-1939 рр., увібравши в себе досвід довоєнних жіночих організацій та будучи частиною загальноєвропейського жіночого руху – обрав шлях об'єднання жінок на основі демократизму, ідеї національного відродження, на ґрунті реальної культурно-просвітньої та громадсько-політичної праці. Інституційно оформившись у вигляді організації «Союзу українок», жіночий рух відіграв чималу роль у суспільно-політичному житті Східної Галичини, а згодом і всієї України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богачевська-Хом'як М. Білим по білому: Жінки в громадському житті України, 1884 –1939. Київ: Либідь, 1995. 424 с.
2. Деревінський В., Капінос А. Культурно-просвітницька діяльність «Союзу Українок» в 1920-1930-х рр.(за матеріалами часопису «Жіноча доля»). Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Історичні науки.2020. №30. С.142-155
3. Дядюк М. Змагання за представницьку рівність: політична діяльність жінок у міжвоєнній Галичині. Українські жінки у горнілі модернізації. Під ред. О. Кісь. Харків, 2017. С. 176-203
4. Кость С. Жіноча преса. Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. 2007. № 30. С. 123-141
5. Левчук І. Діяльність польських, українських та єврейських жіночих організацій в Другій Речі Посполитій: компаративний аналіз. Сторінки історії. 2014. №38. С. 88-98
6. Маланчук-Рибак О. Типологічна ідентичність українського емансипаційного руху жінок. Етнічна історія народів Європи. 2011. №11. С. 93-96